

RECHTER JAN VAN DER DOES

'Ik neem aan dat de rechtbank de stukken gelezen heeft'

Bij het verlaten van de zaal hield de één een hand op de schouder van de ander. De zaak had hen opgewonden. Het openen van de deur leverde een gespeeld beleefdheidsritueel op: 'Na u, na u.' Achter de deur klonk een schaterlach. Daarna: stilte.

Al vanaf het begin was een steekspel ontstaan, dat eerst licht en argeloos in de lucht hing, maar toen het werd opgepakt en herkend, steeds uitbundiger werd. Het was alsof de één een balletje toewierp naar de ander, met een licht effect, waarna de ander het effect onmiddellijk wist te neutraliseren, om vervolgens een nog grotere draaibal terug te werpen. Het argeloze begin leidde uiteindelijk tot een volwaardig duel, waarin alle behendigheden werden uitgeprobeerd.

De bal, dat was het woord, en de spelregels: ironie. De spelers waren de raadslieden.

Mr. Ter Veer arriveerde tien minuten te laat. Zijn afwezigheid had de nodige irritatie opgeleverd, en er was zelfs overwogen om de behandeling van de zaak maar aan te houden. Aan de andere kant: de zaak liep al zo lang. 'Maakt u zich niet ongerust, u bent keurig op tijd', merkte mr. Van der Wal op, terwijl zijn confrère met een rood hoofd zijn tas uitpakte, 'er is nog niets bijzonders gebeurd.'

Mr. Ter Veer sprak dank uit voor de beslissing om de behandeling niet aan te houden. Mr. Van der Wal vond dat allemaal goed en wel, maar het lange procederen begon zijn cliënt zo langzamerhand te ruïneren. Mr. Ter Veer keek de betreffende cliënt even peinzend aan om vervolgens te reageren met: 'Het is hem aan te zien.'

De heren hadden elkaar gevonden.

Ironie is een spel dat deelnemers die aan elkaar gewaagd zijn, tot grote behendigheid kan opzweepen. Hij moet het hebben van simulatie, van het veinzen van simulatie, van woordspelletjes, van gevatheden, van omdraaiingen, van dubbele bodems.

Was het al ironie toen mr. Ter Veer opmerkte dat zijn cliënt was geruïneerd? Die zat er goedmoedig bij, in een glinsterend nieuw jasje waarvan de stof aan leer deed denken, terwijl een groot goudkleurig horloge onmiddellijk de aandacht trok. Het was in elk geval ironie toen de tegenpleiter opmerkte dat de deconfiture de cliënt was aan te zien. En: ironie met een dubbele bodem. Want, was hij rijk of leek hij rijk?

Illustratie: Floris Tilanus

Bij ironie hoort gegrinnik, zeker als de pointe pas na enig denken duidelijk wordt. En als die niet duidelijk wordt, dan toont zich de superioriteit van de spreker, die daar weer plezier over heeft.

Uitleg is in elk geval dodelijk.

Pleidoaien worden regelmatig gehouden in een stijl die doet denken aan vakbondstaal. Recht voor z'n raap, verongelijkt, humorloos en niet geïnteresseerd in de opbouw van een betoog of in een correct taalgebruik.

'Dit was het wel zo ongeveer, meneer de voorzitter, als mij nog iets te binnen schiet, dan trek ik wel aan de bel.' In een dergelijke stijl laat zich ironie niet denken.

Ook een opmerking als: 'Ik neem aan dat de rechtbank het dossier kent', is, hoewel die lijkt op ironie, omdat het omgekeerde wordt bedoeld van wat wordt gezegd, te weinig simulerend om te kunnen verrassen.

Tegenover vakbondstaal is ironie een verademing, maar ironie is als rode peper in een gerecht. Het is al snel te veel. Daarbij, het werkt alleen tussen gelijken. De rechtzoekende krijgt het gevoel dat niemand zijn zaak serieus neemt, en de tolk loopt, bij zoveel dubbele bodems, volledig vast.

De twee raadslieden gingen geheel in hun spel op. De hand op de schouder was uiteraard ook ironie, evenals het rituele 'na u, na u'.

De schaterlach was echt. Het gaf de pret weer van belletjetrekkers die zich hun daden voor de geest halen. ●